

הַלְבוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה פֶּרֶק ז

א. חָכָם זָקֵן בְּחֻמָּה, וְכֵן נָשִׂיא אוֹ אֵב בֵּית דִּין, שְׁסָרַח אֵין מַנְדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָה לְעוֹלָם, אֵלָא אִם כֵּן עָשָׂה כִּירְבָעָם בֶּן נִבְט וְחֻבְרִיו. אָבֵל כְּשִׁחָטָא שְׁאָר חֲטָאוֹת, מַלְקִין אוֹתוֹ בְּצִנְעָה: שְׁנֵאמַר "וְכָשַׁלְתָּ הַיּוֹם, וְכָשַׁל גַּם-נָבִיא עִמָּךְ לֵילָה" (הושע ד, ה) אִף עַל פִּי שְׁכָשֵׁל, כִּסְהוּ כָלִילָה. וְאוֹמְרִין לוֹ, הַכֶּבֶד וְשֵׁב בְּבֵיתְךָ.

ב. וְכֵן כָּל תַּלְמִיד חֻכְמִים שְׁנַתְחִיב נְדוּי אֲסוּר לְבֵית דִּין לְקַפֵּץ וּלְנִדּוֹתוֹ בְּמַהֲרָה, אֵלָא בּוֹרְחִין מַדְבֵּר זֶה וְנִשְׁמָטִין מִמֶּנּוּ. וְחֻסִּידֵי הַחֻכְמִים הָיוּ מִשְׁתַּבְּחִין, שְׁלֹא נִמְנוּ מֵעוֹלָם לְנִדּוֹת תַּלְמִיד חֻכְמִים, אִף עַל פִּי שְׁנִמְנִין לְהַלְקוֹתוֹ, אִם נִתְחִיב מַלְקוֹת; וְאִפְלוּ מִפֶּת מַרְדּוֹת, נִמְנִין עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ.

ג. וְכִיצַד הוּא הַנְּדוּי, אוֹמְרִין פְּלוֹנִי בְּשִׁמְתָא; וְאִם נִדּוּהוּ בְּפָנָיו, אוֹמְרִין פְּלוֹנִי זֶה. וְהַחֲרָם, אוֹמְרִין פְּלוֹנִי מַחֲרָם. וְאָרוּר, בּוֹ אֵלָה, בּוֹ שְׁבוּעָה, בּוֹ נְדוּי.

ד. וְכִיצַד מִתִּירִין הַנְּדוּי אוֹ הַחֲרָם אוֹמְרִין לוֹ, שְׂרוּי לָךְ וּמַחּוּל לָךְ; וְאִם הִתִּירוּהוּ שְׁלֹא בְּפָנָיו, אוֹמְרִין פְּלוֹנִי שְׂרוּי לוֹ וּמַחּוּל לוֹ.

ה. מָה הוּא הַמְּנַהֵג שְׁיִנְהֵג הַמְּנַדָּה בְּעִצְמוֹ, וְשְׁנוּהֵגִין עִמּוֹ מְנַדָּה אֲסוּר לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס כְּאָבֵל, כָּל יְמֵי נְדוּיוֹ. וְאֵין מְזַמְנִין עָלָיו, וְלֹא כּוֹלְלִין אוֹתוֹ בְּעִשְׂרָה לְכָל דָּבָר שְׁצָרִיף עֲשָׂרָה; וְלֹא יוֹשְׁבִין עִמּוֹ, בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. אָבֵל שׁוֹנָה הוּא לְאַחֲרִים, וְשׁוֹנִין לוֹ; וְנִשְׁכָּר, וְשׁוֹכֵר. וְאִם מֵת בְּנְדוּיוֹ בֵּית דִּין שׁוֹלְחִין וּמְנִיחִין אָבֶן עַל אָרוֹנוֹ, כְּלוּמַר שֶׁהֵן רוֹגְמִין אוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהוּא מְבַדֵּל מִן הַצָּבוּר; וְאֵין צָרִיף לוֹמַר שְׂאִין מִסְפִּידִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְלוּיִן אֶת מִטָּתוֹ.

ו. יֵתֵר עָלָיו הַמַּחֲרָם שְׂאִינוּ שׁוֹנָה לְאַחֲרִים, וְאֵין שׁוֹנִין לוֹ; אָבֵל שׁוֹנָה הוּא לְעִצְמוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁכַּח תַּלְמוּדוֹ. וְאִינוּ נִשְׁכָּר, וְאֵין נִשְׁכָּרִין לוֹ; וְאֵין נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין עִמּוֹ, וְאֵין מִתְּעַסְקִין עִמּוֹ, אֵלָא מַעֲט עֵסֶק, כְּדִי פִּרְנָסָתוֹ.

ז. מִי שִׁישֵׁב בְּנְדוּיוֹ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְלֹא בִקֵּשׁ לְהַתִּירוֹ מַנְדִּין אוֹתוֹ שְׁנִיָּה; יֵשֵׁב שְׁלוֹשִׁים יוֹם אַחֲרִים, וְלֹא בִקֵּשׁ לְהַתִּירוֹ מַחֲרִימִין אוֹתוֹ.

ח. בְּכֻמָּה מִתִּירִין הַנְּדוּי אוֹ הַחֲרָם בְּשְׁלוּשָׁה, אִפְלוּ הִדְיוּטוֹת; וַיַּחֲדִיד מִמָּחָה, מִתִּיר הַנְּדוּי לְבָדּוֹ. וַיֵּשׁ לְתַלְמִיד לְהַתִּיר הַנְּדוּי אוֹ הַחֲרָם, וְאִפְלוּ בְּמָקוֹם הָרֶב.

ט. שְׁלוּשָׁה שָׁנָיו וְהִלְכוּ לָהֶן, וְחָזַר זֶה מַדְבֵּר שְׁנִדּוּהוּ בְּגִלְלוֹ בָּאֵין שְׁלוּשָׁה אַחֲרִים, וּמִתִּירִין לוֹ. מִי שְׁלֹא יָדַע מִי נִדָּהוּ, יִלָּךְ אֵצֶל הַנָּשִׂיא וַיַּתִּיר לוֹ נְדוּיוֹ.

י. נְדוּי עַל תְּנָאִי, אִפְלוּ מִפִּי עִצְמוֹ צָרִיף הַפָּרָה. תַּלְמִיד חֻכְמִים שְׁנִדָּה עִצְמוֹ, וְאִפְלוּ נָדָה עִצְמוֹ עַל דַּעַת פְּלוֹנִי, וְאִפְלוּ עַל דָּבָר שְׁחִיב עָלָיו נְדוּי הָרִי זֶה מִפֶּר לְעִצְמוֹ.

יא. מִי שְׁנִדּוּהוּ בְּחֻלּוֹם, אִפְלוּ יָדַע מִי נִדָּהוּ צָרִיף עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם שְׁשׁוֹנִין הִלְכוֹת, לְהַתִּירוֹ מִנְדּוּיוֹ; וְאִם לֹא מָצָא, טוֹרַח אַחֲרֵיהֶם עַד פְּרֻסָּה. לֹא מָצָא, מִתִּירִין לוֹ עֲשָׂרָה שְׁשׁוֹנִין מִשְׁנָה; לֹא מָצָא, מִתִּירִין לוֹ מִי שִׁיּוּדְעִין לְקָרוֹת בַּתּוֹרָה; לֹא מָצָא, מִתִּירִין לוֹ

אִפְלוּ עֲשֶׂרָה שְׁאִינָן יוֹדְעִין לְקִרּוֹת. לֹא מֵצָא בְּמִקּוֹמוֹ עֲשֶׂרָה,
מִתִּירִין לוֹ אִפְלוּ שְׁלוֹשָׁה.

יב. מִי שֶׁנִּדְוָהוּ בְּפָנָיו, אֵין מִתִּירִין לוֹ אֵלָא בְּפָנָיו; נִדְוָהוּ שְׁלֹא
בְּפָנָיו, מִתִּירִין לוֹ בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שְׁלֹא בְּפָנָיו. וְאֵין בֵּין נִדְוִי
לְהַפְרָה כָּלוּם, אֵלָא מַנְדִּין וּמִתִּירִין בְּרִגַע אֶחָד, כְּשִׁיחֲזֹר הַמַּנְדָּה
לְמוֹטָב. וְאִם רָאוּ בֵּית דִּין לְהַנִּיחַ זֶה בְּנִדְוִיו כְּמָה שָׁנִים, מַנִּיחִין
כְּפִי רִשְׁעוֹ.

יג. וְכֵן אִם רָאוּ בֵּית דִּין לְהַחֲרִים לָזֶה לְכַתְּחֻלָּה, וּלְהַחֲרִים מִי
שְׁאוּכָל עֲמוֹ וְשׁוֹתָה עֲמוֹ אוֹ מִי שִׁיעֲמַד עֲמוֹ בְּאַרְבַּע אַמּוֹת
מִחֲרִימִין כְּדִי לִיָּסְרוֹ, וְכְדִי לַעֲשׂוֹת סִיג לַתּוֹרָה עַד שְׁלֹא יִפְרָצוּהָ
הַחֲטָאִים.

יד. אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ רִשׁוֹת לְחֻכָּם לְנִדּוֹת לְכָבוֹדוֹ, אֵינוּ שָׁבַח
לְתַלְמִיד חֲכָמִים לְהַנְהִיג עֲצָמוֹ בְּדִבְרֵי זֶה, אֵלָא מַעֲלִים אֲזַנּוֹ
מִדְּבָרֵי עַמִּי הָאָרֶץ, וְלֹא יִשִּׁית לְבוֹ לָהֶן כַּעֲנִין שְׁאֹמֵר שְׁלֹמָה
בְּחֻכְמָתוֹ, "גַּם לְכָל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ, אֶל-תִּתֵּן לִבְךָ" (קוהלת
ז, כא).

טו. וְכֵן הָיָה דֶּרֶךְ חֲסִידִים הָרָאשׁוֹנִים שׁוֹמְעִין חֲרַפְתָּן, וְאֵינָן
מְשִׁיבִין; וְלֹא עוֹד, אֵלָא שְׁמוּחֲלִין לְמַחֲרֵף וְסוֹלְחִין לוֹ. וְחֲכָמִים
גְּדוֹלִים הָיוּ מְשַׁתְּבָּחִין בְּמַעֲשֵׂיהֶן הַנָּאִים, וְאוֹמְרִין שְׁמַעוּלָם לֹא
נָדוּ אָדָם וְלֹא הִחֲרִימוּהוּ לְכָבוֹדָן. וְזוֹ הִיא דֶּרֶכָם שְׁלֹתַלְמִידֵי
חֲכָמִים, שְׁרָאוּי לִילָף בָּהּ.

טז. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁבְזוּהוּ אוֹ חֲרַפּוּהוּ בַּסֵּתֶר. אֲבָל
תַּלְמִיד חֲכָמִים שִׁבְזוּהוּ אוֹ חֲרַפּוּ אָדָם בְּפִרְהֶסְיָה, אֲסוּר לוֹ לְמַחֵל
עַל כְּבוֹדוֹ. וְאִם מָחַל נַעֲנֵשׁ, מִפְּנֵי שֶׁזֶה בְּזִיוֹן תּוֹרָה: אֲבָל נוֹקֵם
וְנוֹטֵר הַרְבֵּה פְּנֻחָשׁ, עַד שְׁיִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ מַחִילָה; וְיִסְלַח לוֹ.